

ВПЛИВ ЕКЗОГЕННИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

THE INFLUENCE OF EXOGENOUS FACTORS ON THE DEVELOPMENT OF THE TRAVELING SECTOR OF THE HERSON AREA AND THEIR WAYS OF THEIR EXTENSION

УДК 338.48(477.72)

Карпінський С.Л.

студент

Херсонський національний технічний університет

Воскресенська О.Є.

к. е. н., старший викладач
Херсонський національний технічний університет

У статті розглянуто поняття потенціалу туристичної сфери. Проаналізовано сучасний стан туристичної сфери в Херсонській області. Переглянуто поняття екзогенних факторів та їх види. Виокремлено характерні особливості екзогенних факторів в Херсонській області, а також їх позитивний та негативний вплив. Підбито підсумки, а також розроблено загальні рекомендації щодо покращення стану туристичної індустрії в Херсонській області.

Ключові слова: туристична сфера, туристичний потенціал, розвиток, екзогенні фактори, позитивний та негативний вплив.

В статье рассмотрено понятие потенциала туристической сферы. Проанализировано современное состояние туристической сферы в Херсонской области. Пересмотрены понятие экзогенных факторов и их виды. Выделены характерные особенности экзогенных факторов в Хер-

сонской области, а также их позитивное и негативное влияние. Подведены итоги, а также разработаны общие рекомендации по улучшению состояния туристической индустрии в Херсонской области.

Ключевые слова: туристическая сфера, туристический потенциал, развитие, экзогенные факторы, позитивное и негативное влияние.

In the article attention was paid to the concept of tourism sector potential. The current state of the tourism industry in the Kherson region is analyzed. Revised notion of exogenous factors and their types. The distinctive features of exogenous factors in Kherson oblast, as well as their positive and negative influence are singled out. Summed up, and general recommendations on improvement of the tourism industry in the Kherson region are developed.

Key words: tourism sphere, tourism potential, development, exogenous factors, positive and negative impact.

Постановка проблеми. Однією з найбільш зростаючих і прибуткових сфер послуг у світовій економіці останніми роками є сфера туристичних послуг.

В провідних країнах світу туризм є однією з ключових сфер. Її ріст стимулює приплив іноземної валюти в країну, розвиток місцевої інфраструктури, стимулює створення нових робочих місць, укріплення взаємозв'язків між різними галузями національного господарства. Іноді вона стає основним джерелом надходження грошових коштів в бюджет.

Важливим практичним завданням для країни є розвиток наявної туристичної індустрії, а також її розширення. Також не менш важливими є активне поширення інформації про ключові туристичні місця країни за допомогою ЗМІ, Інтернету, журналів, брошур, а також пропаганда їх переваг над аналогічними місцями в інших країнах. Створено позитивний образ, а добре налагоджена інфраструктура допоможе привабити нових туристів, а також буде заохочувати їх приїхати знову.

Однак на шляху цих змін лежить низка проблем:

1) для розвитку туристичної сфери необхідно багато капіталовкладень, без яких розвиток буде дуже повільним;

2) порівняно з іноземним український туристичний і рекреаційно-курортний комплекс виглядає менш привабливо, а також здебільшого є маловідомим;

3) для підтримки туристичної інфраструктури необхідна активна участь місцевого населення, що за низького рівня життя населення та без соціального стимулювання буде мінімальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Велику увагу розвитку туристичного та рекреаційно-курортного комплекс приділяють багато українських вчених. У своїх роботах основний акцент вони роблять на стані туристичної сфери України загалом, рідше звертаються до розгляду якоїсь конкретної області.

Так, наприклад Л.П. Дядечко розглядає сутність економіки туристичного бізнесу як сфери діяльності. Автор відзначає як позитивні, так і негативні фактори соціально-економічної ситуації в країні, що впливають на подальший розвиток туризму.

Дослідженням проблем і перспектив рекреаційно-туристичного комплексу країни займаються такі вчені, як О.В. Гулич, М.І. Бейдик, В.І. Мацала. У своїх роботах вони узагальнюють та систематизують інформацію про туристичний комплекс, виділяють методологію та методики аналізу його стану.

Розвиток та перспективи туристичної сфери Херсонської області розглядають у своїх роботах Я.В. Василевська [1, с. 126–130], О.А. Марченко, О.А. Сарапіна.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз впливу екзогенних факторів на туристичний потенціал Херсонської області та розробка рекомендацій для усунення негативних явищ. Для цього буде розглянуто поняття туристичного потенціалу, стан туристичної сфери в Херсонській області, сутність і види екзогенних факторів, їх вплив на туристичну сферу області, а також вирішення ключових проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. В більшості досліджень, пов'язаних з проблемами туристичної сфери, перш за все вивчається туристичний потенціал.

Туристичний потенціал є сукупністю природних, етнокультурних та соціально-історичних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку певних видів туризму.

Дослідження туристичного потенціалу дає змогу оцінити можливі варіанти розвитку туристичної сфери. В подальшому ця інформація використовується для виокремлення доцільних та потенційно прибуткових видів туристичної діяльності для конкретної частини регіону.

Нині туристичній сфері по всій Україні, зокрема в Херсонській області, приділяють велику увагу, тому що з кожним роком її роль у розвитку економіки області збільшується. Про це свідчить укладення 13 березня 2017 року «Галузевої угоди у сфері туризму та курортів України» на 2017–2019 роки, в якій йдеться про створення умов для забезпечення стабільного розвитку галузі.

Херсонська область має великий туристичний потенціал. Насамперед це пов'язано з її географічним розташуванням.

Херсонська область знаходиться в межах Причорноморської низовини, на всій її території переважають степові ландшафти. Природні копалини на території Херсонської області представлені головним чином родовищами.

За своїми природними і кліматичними умовами Херсонська область належить до числа унікальних куточків світу. Вона розташована в Причорноморській низовині, в степовій зоні, по обох берегах нижньої течії Дніпра і має вихід до двох теплих морів, а саме Чорного і Азовського [5].

Однак інтерес туристів до туризму в області дуже мінливий (табл. 1), що свідчить про недостатню розвиненість туристичного комплексу.

Привабливість регіону як туристичного місця невелика, оскільки туристичний комплекс не відповідає загальноприйнятим стандартам.

Як видно з табл. 1, потік туристів в Херсонській області протягом п'яти років має тенденцію до спаду та нерівномірний характер. Спостерігається спад кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України протягом періоду з 2012 по 2015 роки, на 33% (5 774 туристи), а також її ріст в 2016 році на 29,33% (4 864 туристи). Серед них спостерігається зменшення кількості іноземних туристів у період з 2012 по 2014 роки на 97,14% (34 туристи, а в 2015–2016 роках вони відсутні), ріст туристів-громадян України, які виїжджали за кордон з 2012 по 2014 роки на 21,84% (1 820 осіб), їх спад у 2015 році на 13,17% (1 098 осіб), а також їх рекордний ріст в 2016 році на 28,3% (2 856 осіб), спад кількості внутрішніх туристів протягом 2012–2015 роках на 59,02% (6 461 особа), а також їх ріст на 30,92% в 2016 році (2 008 осіб). Як наслідок, відбулося скорочення кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів [4].

Особливу роль в розвитку цих негативних тенденцій відіграють екзогенні фактори.

Екзогенні фактори – це зовнішні чинники, які є неконтрольованими, оскільки дуже важко послабити їх або змінити їх вплив. Дуже важливим є врахування цих факторів під час розроблення плану розвитку туристичної сфери. Ігнорування їх впливу може призвести до серйозних збитків.

Виділяють чотири основні групи екзогенних факторів, такі як політичні, економічні, соціально-демографічні, науково-технічні (рис. 1). Кожен з цих факторів має як позитивні, так і негативні сторони.

Політичні фактори. Залежно від політичного становища в країні складається певне позитивне або негативне уявлення про країну чи окремих її регіон, що може зацікавити або відштовхнути потенційних туристів. Також сюди входять міжнародні відносини з іншими країнами, конфліктні питання щодо територіального поділу, політичних поглядів, а також стабільності обстановки загалом.

Таблиця 1

Туристичні потоки (2012–2016 роки) [3]

Роки	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України, усього	Із загальної кількості туристів:			Кількість екскурсантів
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи	
2012	17 494	35	6 512	10 947	9 667
2013	16 122	5	7 863	8 254	6 134
2014	15 818	1	8 332	7 485	3 463
2015	11 720	–	7 234	4 486	6 155
2016	16 584	–	10 090	6 494	11 994

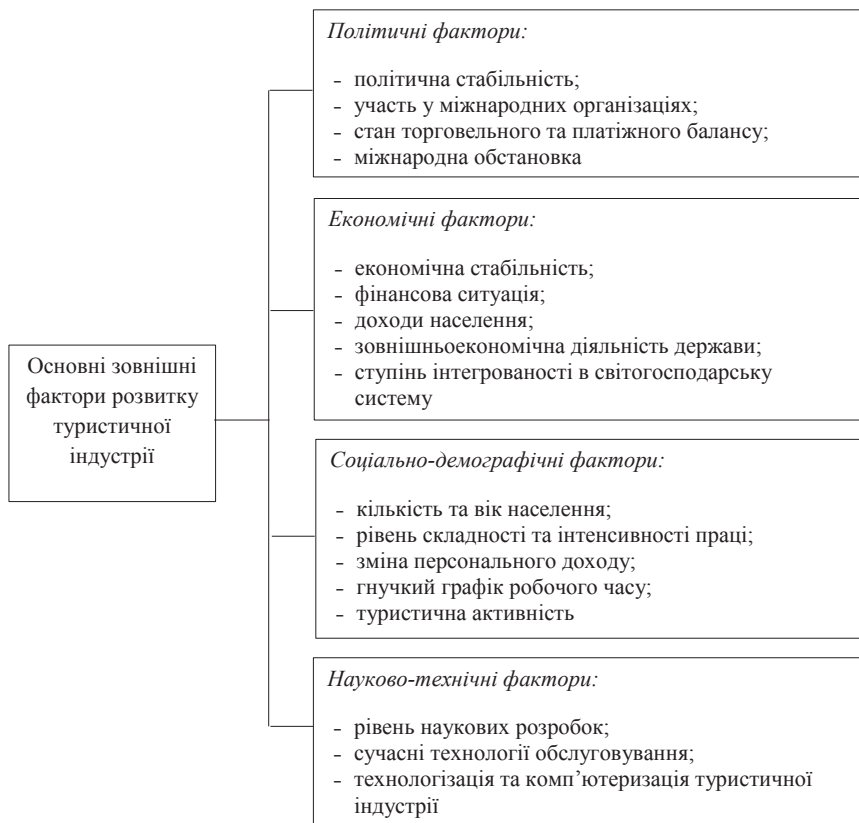


Рис. 1. Екзогенні фактори розвитку туристичної індустрії [6]

У зовнішньому політичному середовищі керівництво Херсонської області та різні політичні партії, що впливають на її політичне середовище, загальними зусиллями стараються підтримувати в очах зарубіжних країн позитивний образ області як привабливого місця для ведення туристичної діяльності, а також вливання в неї прямих інвестицій.

В міжнародних відносинах Херсонська область позиціонується як невід'ємна частина України, відкрита до співпраці в різних галузях економіки. Також характерними є хороші економічні і політичні відносини з низкою зарубіжних країн, відсутність будь-яких конфліктних міжнаціональних питань.

Однак у внутрішньому політичному середовищі ця ситуація є діаметрально протилежною. Існують сильне протистояння різних політичних сил, лобювання власних інтересів монополістичними підприємствами, політичний тиск на людей з протилежними політичними поглядами, нехтування інтересів населення, що негативно впливає на імідж Херсонської області як туристичного регіону.

Економічні фактори. Перш за все ці фактори включають в себе економічну і фінансову ситуації. Великий вплив на це мають рівень інфляції, рівень доходу населення, зовнішньоекономічна діяльність держави, процеси глобалізації та інтеграції, що відбуваються в усіх галузях світової економіки. Без високого рівня розвитку цих чинників місцеве населення не буде брати активну участь в розвитку та стимулюванні (бажання або неможливість

тратити свої доходи на відпочинок, подорожі тощо) туристичної сфери.

Економічні фактори в Херсонській області мають негативний характер. Це пов'язане з низьким рівнем заробітної плати (середньомісячна заробітна плата одного працівника за січень-серпень 2017 року номінально складає 5 585 грн.), ростом заборгованості з виплати заробітної плати (фактично вона складає за січень-вересень 2017 року 11,3 млн. грн.), ростом безробіття (фактично за січень-вересень 2017 року воно складає 6,7 тис. осіб), а також загальним збільшенням цін на товари.

Через це найбільш популярним видом відпочинку серед населення є дачний відпочинок. Населення просто не зацікавлене у витрачання коштів на подорожі не тільки в інші країни, але й навіть в інші регіони.

Соціально-демографічні

фактори. Перш за все під цими факторами розуміють соціальне положення населення регіону та його демографічну ситуацію. Знаючи те, скільки людей проживають в регіоні, їх вік, соціальне положення, рівень і напрямки міграції в регіоні, можемо дізнатися рівень працездатного населення, його уподобань стосовно проведення дозвілля, інтересу до конкретних видів туристичних послуг. На основі цього можна побудувати подальший план розвитку туристичного бізнесу, підлаштовуючись під інтереси потенційних туристів.

Кількість наявного населення області, згідно з оцінкою, станом на 1 серпня 2017 року становила 1 050,5 тис. осіб. Упродовж січня-липня 2017 року кількість населення зменшилась на 5 132 особи.

Зменшення кількості населення області відбулося за рахунок природного скорочення на 3 934 особи, міграційного – на 1 198 осіб.

Порівняно з січнем-липнем 2016 року в січні-липні 2017 року зменшився рівень смертності та народжуваності, збільшився обсяг природного скорочення [7].

Проблемою також є соціально-психологічні умови виховання молоді, зокрема недоступність для малозабезпечених верств закладів спорту, культури, ідеологічний вакуум.

Невідповідний потребам сучасний стан регіональної системи охорони здоров'я, фінансова та територіальна доступність, а також якість медичного обслуговування в сільській місцевості [8].

Науково-технічні фактори. Ця група факторів включає сукупність наявної наукової та технічної бази, а також їх потенціал. Розвиток науки й техніки сприяє технологічним змінам, удосконаленню матеріально-технічної бази, модернізації транспортної інфраструктури [6, с. 373–380].

Науково-технічна база Херсонської області характеризується так: зменшення витрат на виконання фундаментальних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, їх збільшення на виконання прикладних наукових досліджень; повільний ріст питомої ваги підприємств, що впроваджують інновації; зменшення витрат на інноваційну діяльність; повільне впровадження інновацій на промислових підприємствах; невеликий ріст кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок.

Негативний ефект від цього становища полягає в тому, що без модернізації теперішньої туристичної системи, а також інтегрування в неї нових технологій вона і надалі не буде дотягувати до світових стандартів туристичної сфери, тим самим відлякуючи потенційних туристів.

Для кращого розуміння впливу екзогенних факторів на стан туристичної індустрії Херсон-

ської області слід виділити позитивні та негативні ефекти від дії кожного з них (табл. 2).

Для покращення становища туристичної сфери Херсонської області необхідно подолати негативний вплив екзогенних факторів на її розвиток. Для цього необхідно вжити таких заходів.

1) Вирішення і регулювання законодавчих та правових питань розвитку туристичної сфери в області шляхом ухвалення і підписання відповідних договорів між державною адміністрацією, туристичними спілками та підприємцями.

2) Збільшення альтернативних варіантів для відпочинку, створення програм комплексного туризму, в яких поєднуються декілька видів туристичного дозвілля, для зменшення рівня цін на туристичні послуги та збільшення інтересу до різних видів діяльності.

3) Стимулювання людей до більш активного проведення дозвілля шляхом активної пропаганди культурного та фізичного розвитку і відпочинку, пропаганди здорового способу життя, інформування про соціально-культурні заходи і місця через ЗМІ, створення системи знижок на туристичні послуги для місцевого населення.

Таблиця 2

Вплив екзогенних факторів на розвиток туристичної індустрії Херсонської області

Назва екзогенного фактору	Загальна характеристика фактору	Позитивний вплив фактору на розвиток туристичної індустрії Херсонської області	Негативний вплив фактору на розвиток туристичної індустрії Херсонської області
Політичні фактори	Міжнародні відносини з іншими країнами; конфліктні питання територіального поділу, політичних поглядів; стабільність політичної обстановки області загалом.	Позитивний імідж області серед зарубіжних країн, що стимулює до прямих інвестицій в розвиток туристичної індустрії.	Внутрішня політична нестабільність і неузгодженість дій різних політичних сил, що гальмує розгляд і прийняття необхідних політичних та законодавчих рішень у сфері туризму.
Економічні фактори	Рівень заробітної плати; ріст рівня заборгованості з виплати заробітної плати; рівень безробіття; ціни на споживчі товари.	Збільшення у I півріччі 2017 року середньомісячної номінальної зарплати в Херсоні; позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами в Херсоні.	Низький рівень заробітної плати по області; ріст заборгованості з виплати заробітної плати; ріст безробіття; загальний ріст цін на товари.
Соціально-демографічні фактори	Кількість населення; рівень міграції населення з області; рівень народжуваності; рівень смертності; доступність закладів спорту, культури; ідеологічний вакуум; доступність та якість медичного обслуговування.	Зменшення кількості померлих; проведення соціальних програм щодо допомоги безробітним; збільшення інтересу молоді до активного відпочинку.	Зменшення кількості населення; міграція населення з області; зменшення народжуваності; недоступність для малозабезпечених верств закладів спорту, культури; ідеологічний вакуум; недоступність та низька якість медичного обслуговування.
Науково-технічні фактори	Стан наявної наукової та технічної бази, а також їх потенціал.	Розвинуті транспортна система, морські порти, залізничні пасажирські та вантажні станції, міжнародний аеропорт; розвиток телекомунікаційної системи.	Застаріла інфраструктура; відсутність нових засобів і технологій; застарілість наявної методичної бази.

4) Стимулювання населення залишатися жити в області за допомогою створення нових робочих місць з високим рівнем заробітної плати.

5) Впровадження новітніх методів і засобів для модернізації та удосконалення наявної технічної бази, інтеграція в неї нових технологій.

Висновки з проведеного дослідження.

Туристична сфера в Херсонській області має великий потенціал. Її розвитку сприяють багато чинників, таких як географічне розташування, велика кількість культурних та історичних місць та пам'яток, рекреаційно-туристичних закладів, а також курортів.

Однак рівень розвитку туристичної системи в області низький та нерівномірний. Багато туристичних місць не відповідають загальноприйнятим нормам.

Великий вплив на подальший розвиток сфери туризму мають екзогенні фактори. Здебільшого вони мають негативний характер. Це пов'язане з низьким рівнем життя населення, повільним ростом рівня освіти, культури, естетичних потреб населення, а також застарілою науковою та технічною базою.

Тому для покращення становища туристичної сфери Херсонської області необхідно подолати вплив екзогенних факторів на її розвиток. Це досягається шляхом регулювання законодавчої бази, покращення соціально-економічного становища та науково-технічної бази Херсонської області.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Василювська Я.В. Територіальний розподіл туристсько-рекреаційних ресурсів Херсонської області (на основі кластерного аналізу) / Я.В. Василювська // Вісник Харківського національного університету імені

В.Н. Каразіна. Сер.: Геологія – Географія – Екологія. – 2013. – № 1084. – Вип. 39. – С. 126–130.

2. В'їзний туризм : [навчальний посібник] / [П.Ф. Коваль, Н.О. Алешугіна, Г.П. Андрєєва та ін.]. – Ніжин : Видавництво Лук'яненко В.В., 2010. – 304 с.

3. Економічна статистика. Економічна діяльність. Туризм. Туристичні потоки (2000–2016 роки) // Головне управління статистики у Херсонській області. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/ekonomichna-statistika/ekonomichna-diyalnist/1747-2-1-10-turizm>.

4. Економічна статистика. Економічна діяльність. Туризм. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади (1995–2016 роки) // Головне управління статистики у Херсонській області. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/ekonomichna-statistika/ekonomichna-diyalnist/1747-2-1-10-turizm>.

5. Туризм. Характеристика туристичних ресурсів в Херсонській області // Учебные материалы онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://studwood.ru/1140655/turizm/turistskiy_potentsial.

6. Цьохла С.Ю. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление» / С.Ю. Цьохла. – 2009. – Т. 22 (61). – № 2. – С. 373–380.

7. Демографічна та соціальна статистика. Демографічна та соціальна статистика. Населення та міграція // Головне управління статистики у Херсонській області. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/demografichna-ta-sotsialnaya-politika/1729-1-4-naselennya-ta-migratsiya.html>.

8. Ткачук П.В. Шляхи і засоби регулювання демографічних та міграційних процесів на півдні України / П.В. Ткачук // Тези доповідей Всеукраїнської інтернет-конференції молодих вчених і студентів (28–29 березня 2013 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mnau.edu.ua/abstracts/abstracts2013-03-28-29.pdf>.